

Farklı Yayın Politikalarına Sahip Gazetelerde Kadına Yönelik Şiddetin Sunumu

Besim YILDIRIM (*)

Esra DUDU (**)

Öz: Gazetelerde kadına yönelik şiddetin haber temsilini ele alan bu çalışma, bir medya izleme araştırmasıdır. Araştırma, ülkede yayınlanan ciddi ve popüler basın örneklerinden seçilen 3 gazetenin (Cumhuriyet, Zaman ve Sabah) 01 Ocak – 22 Mayıs 2013 tarih aralığındaki haberlere uygulanan içerik analizi yöntemiyle kadına yönelik şiddet olaylarını nasıl yansıttığını ele almaktadır. Çalışma, kadına şiddet unsurunun hangi yönünün öne çıkarıldığını ortaya koyarak, kapsamlı bir analiz gerçekleştirmeyi hedeflemiştir. Çalışma kapsamında (01 Ocak – 22 Mayıs 2013) her bir gazetenin 134 sayısı olmak üzere toplamda 402 gazetede 312 kadına yönelik şiddet haberi analiz edilmiştir. Çalışmanın en önemli bulgusu ise farklı yayın politikalarına sahip gazetelerin kadına yönelik şiddeti haberleştirmelerinde önemli bir fark ortaya koymadıkları, bu tür haberleri toplumsal boyutuyla değil, münferit ve bireysel adli vakalar şeklinde göstererek kadına şiddet unsurunu sıradanlaştırdığıdır.

Anahtar Kelimeler: Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet, Türkiye yazılı basını, içerik analizi

Presentation of the Violence Against Woman in the Newspapers Which Have Different Journal Policies

Abstract: This study that deals with the news representation of the violence against woman in the newspapers is a media surveillance research. The research deals with how three chosen serious and popular press samples (Cumhuriyet, Zaman and Sabah) that are broadcasted in the country reflect violence events against woman with content analysis method applied to the news between 01 January and 22 May 2013. This study aims to fulfill a comprehensive analysis by revealing which aspect of the violence against woman factor was put forward. In the scope of this study, 312 news related to violence against woman were analyzed from totally 402 newspapers each of which includes 134 issues. The most important finding of this study is that newspapers having different journal policies do not reveal crucial differences in reporting news about the violence against woman and banalize the violence against woman by representing the news in individually and personally judicial events, not by their social dimensions.

Keywords: Violence against woman, gender mainstreaming, printed media in Turkey, content analysis.

*) Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü.
(e-posta besim@atauni.edu.tr)

** Arş. Gör., Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü.
(e-posta esradudu@gumushane.edu.tr)

Giriş

İnsan hakları açısından, toplumsal cinsiyet temelinde bir insan hakkı ve özgürlük ihlali olan kadına yönelik şiddet, kadınların toplumsal ve ekonomik yaşamda yerlerini alma haklarından çeşitli biçimlerde yoksun kalmalarına, bunun da ötesinde fiziksel ve ruhsal sorunlar yaşamalarına, sakat kalmalarına ve yaşamlarını yitirmelerine neden olmaktadır. Ayrıca kadına yönelen şiddetin fiziksel, duygusal, ekonomik ve sosyal etkileri sadece kadınlar üzerinde değil, çocuklar, aileler ve toplumda da kendini göstermektedir.

20. yüzyıl, geçmiş yüzyıllarla kıyaslandığında, üreme aygıtı konumunda olan kadınların, bir memeli gibi doğurma yetisine sahip canlı olma inancına son vermiştir. Bu dönüşümün kökeninde kuşkusuz sanayinin gelişimi ve kadının iş gücüne talip olması, ardından bilimin gelişmesiyle kadınların kısmen özgürleşmesi yatmaktadır (Kristeva, 2012: 10). Nitekim ekonomik ve toplumsal alanda yaşanan bu olumlu değişimlerin kadınların hayatlarını 'kısmen' özgürleştirdiği; çünkü kadınlık sorunu ekonomiden bağımsız olmamakla birlikte başta toplumsal cinsiyet kalıpları, tinsel kurallar, ataerkil yapılar ve hukuk kuralları gibi daha derinde ve değişmesi zor olan tarihi ve kültürel geleneklerle çerçevelendiği görülmektedir.

Toplumda ve tarihte kadınların konumunu anlamak için iş bölümünde yaşanan eşitsizliklerle başlayan sürecin ekonomik ve siyasi alandaki erkek egemenliği ile devam etmesine bakılmalıdır. Tüm kuralların erkekler tarafından belirlendiği toplum biçimi olan ataerkil sistem ile birlikte erkek, kadın üzerinde kolayca egemenlik kurarken, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleri aracılığıyla bu egemenliğini pekiştirmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin işlevi ataerkil sistemin aksamadan işlemesine katkıda bulunmaktadır. Bu roller cinsiyet rolleri gibi doğuştan verili olmamasına karşın, kültür içinde toplumsallaşma kuralları çerçevesinde dikte ettirilir (Özbudun, 2011: 9).

I. Şiddeti Tanımlamak

Şiddetin genel bir tanımını vermeden önce onu kelimenin içinde aramak gerekmektedir. Şiddet, her zaman gizli ve karanlık bir doğaya sahip olmuştur. O, doğrudan kendini teşhir ettiği yerde bile acımasız derinliğini saklamıştır. Öyle ki yaşanan şiddetin tamamı hiçbir zaman tam olarak bilinmemektedir. Hiyerarşinin, iktidarın, erk'in olduğu her yerde şiddet vardır ve ne yazık ki şiddetin yarattığı gerilimli gücün sınırlarını ölçme imkânı yoktur (Takış, 2007: 8).

Şiddet kavramını siyasi-hukuki bir perspektif içinde değerlendirmenin ortaya çıkardığı sorunlara dikkat çeken Williams (2007: 69), bu şekilde yapılan bir şiddetin tanımının sadece fiziksel gücü niteleyeceğini; bunun da yeterli bir tanım olmayacağını söylemektedir. Çünkü fiziksel saldırı ya da güç kullanımı, zarar veren bir şiddet eylemi olsa da siyasi ve hukuki erk tarafından "izinli" ve "yetkilendirilmiş" ise şiddet tanımından çıkarılmaktadır. Sorun şiddetin uygulanıp uygulanmamasında değil de şiddetin, kanun koyucu iktidarların değerler ve normaler sistemlerine göre tanınıp tanınmamasıdır (akt. Akkanat, 2011: 15).

Yıkıcı, yok edici saldırganlığın bir biçimi olan şiddet, Arıkan'ın (1987: 75-97) işaret ettiği gibi, kişilere ya da nesnelere çeşitli boyutlarda zarar vermeyi içeren, güçlü, kontrolsüz, aşırı, birdenbire, acımasız olabilen ve toplu ya da bireysel görülebilen bir olgudur. Kısacası şiddet, eylem ve sonuçları itibariyle yapıcı değil yıkıcı bir davranıştır. Şiddetin özünde kişilerin kendi ellerinde bulundukları gücü, zor kullanarak diğer insanların rızaları olmaksızın kendi iradelerine tabi kılması bulunmaktadır (Taşlıçukur, 2009: 5).

Tüm bu sıralanan tanımlar genelinde şiddet, sadece adam öldürme, yaralama, tecavüz, dayak gibi fiziksel bir güç kullanımı ve hasarla sonuçlanan bir eylem değil, başta toplumsal cinsiyet rollerinin belirlediği normlar olmak üzere yargılama ve rıza göstermeyi de içeren ve etkilerinin doğrudan gözlemlenemediği her türlü baskı mekanizmasıdır. İster fiziksel güç kullanarak (fiziksel şiddet), ister duygusal tehdit (psikolojik şiddet) aracılığıyla, kişinin iradesini ve ifadesinin yok sayan tutum ve davranışlar şiddet olarak tanımlanmaktadır (Çelik, 2000; Köker'den akt. Rahte, 2010:183)

Şiddetin değişik tanımları olduğu gibi değişik türleri de vardır. Şiddet denildiğinde dar anlamıyla akla gelen fiziksel şiddet tek başına bu olguyu açıklayamamaktadır. Şiddet denildiğinde tek dikkate değer şiddet biçiminin fiziksel şiddet olduğu ve diğer şiddet türlerinin görünürlüğünün azalması gerçeğinin yanında, sadece güç göstergesine dayanmayan; aşağılama, hakaret, görmezden gelem, cinsel taciz vb. çeşitleriyle kategorileşen şiddet türleri bulunmaktadır. Şiddet olgusunun incelenmesine yönelik olarak yapılan araştırmalar, şiddetin tek bir boyutta ele alınamayacak kadar karmaşık bir olgu olduğunu açıkça göstermektedir. Şiddet türleri beş kategori altında değerlendirilmektedir.

Bunların başında gelen fiziksel şiddet; tokat atmak, dövmek, vurmak, itmek, ısırarak, kemiklerini kırmak, duvara vurmak, saç çekmek, tekmelemek, bıçak çekmek, yaralamak, yakmak, boğazlamak, yaralamak, silahla yaralamak, sarsmak, öldürmeye kalkışmak vb (K. Owen ve W. Owen, 2008: 16). gibi davranışlar olarak belirlenmiştir. Fiziksel şiddetin tek tehlike içeren şiddet türü olarak görülmesi diğer şiddet biçimlerinin fark edilmesini engellemektedir. Medyada da bu yönde bir eğilim vardır; nitekim ikinci sayfa haberlerinde görüldüğü biçimiyle kadınlar çoğunlukla fiziksel şiddete maruz kaldığı takdirde haber değerine sahip olabilmektedir. Çok yaygın olmasına rağmen üstü örtülü biçimde sunulan ya da toplum tarafından okunamayan şiddet türleri olan psikolojik ya da sembolik şiddet biçimlerinin hiçbir şekilde haber değerine sahip olmadığı düşünülmektedir.

İkinci bir şiddet türü olarak gösterilen ekonomik şiddet, güçlü konumda olan bireyin ekonomik kaynakları, güçsüz konumda olan diğer birey-kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak kullanmasıdır. Burada amaç, kadının ekonomik olarak aciz bırakılıp, erkeğe muhtaç bir duruma düşmesini sağlamaktır (akt. Oğuz, 2010: 436). Evin masraflarını karşılamamak, aile bireylerine gerekli harçlığı vermemek, eşin (kadının) çalışmasına izin vermemek, çalışan eşin (kadının) parasını elinden almak, kadının mal/mülkünü kontrol etmek, kadının nereye para harcadığını kontrol etmek, para yönetimi konusunda eleştirmek ve etkilemek, kadına yönelik 'müsrif kadın' gibi eleştiriler yönelt-

mek vb. (K. Owen ve W. Owen, 2008: 17) davranış örüntüleri kadınlara karşı işlenen ekonomik şiddet örnekleridir. Kadın ekonomik anlamda güçlenmediği takdirde sömürilmeye ve değersizleştirilmeye devam edilecektir. Kadının ekonomik ve sosyal anlamda güçlendirilmesi ve ekonomik refahın artışına paralel olarak aile içerisinde görülen şiddet olaylarının “maddi sorunlar” nedeniyle çıkışını kısmen de olsa azaltacağı öngörülebilir.

Üçüncü şiddet türü olan cinsel şiddet, evli olduğu kişi bile olsa kadını istemediği yerde, istemediği zamanda ve istemediği biçimde cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel içerikli imalarda bulunmak, cinsel içerikli sözler söylemek, el atmak, parmak atmak, çimdikleme, fuhşa zorlamak, cinsel yaşamlarında kadını aşağılayıcı davranışlarda bulunmak gibi vb. eylemlerden oluşmaktadır. Cinsel şiddete örnek olarak, kız çocuklarının doğmadan ya da doğduktan sonra öldürülmeleri, erken yaşta evlendirilmeleri, kadın sünneti uygulanması, erken gebeliklerin yaşanması ve korunmanın engellenmesi, namus bahanesi ile kadına yönelik suç işlenmesi gibi davranışlar da gösterilebilir. Ayrıca ülkemizde, bazı bölgelerde rastlanan, beşik kertmesi, başlık parası, berdel, kuma, yaşlı erkeklerle çok genç kızların evlendirilmesi gibi uygulamalar da bu grubu dâhil edilebilir. Çocuk doğurmaya ya da doğurmamaya ve kürtaja zorlamak da cinsel şiddet öğeleri arasında gösterilmektedir (K. Owen ve W. Owen, 2008: 18).

Cinsel şiddetin yaygın olarak yaşanmasına karşın toplumda ifade edilemeyeşinin nedeni toplumsal kültürün, mağdurun değil de şiddet uygulayanın yanında yer almasından kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra ataerkil sistemle yönetilen toplumlarda, kadına yönelik cinsel şiddet uygulamaları, erk’in ‘mal’ı olarak görülen bir algı çerçevesinde kadın üzerinde erkeğin ‘hakkı’ şeklinde değerlendirilmektedir. Bu nedenle, Aktaş’ın (2007: 154) da belirttiği gibi okullarda, üniversitelerde ya da diğer toplumsal kurumlarda şiddete ve tacize maruz kalan kadınların ve kız çocuklarının, bu durumu ifşa ettiklerinde eğitim ve çalışma haklarını kaybedeceklerine ilişkin kaygı yaşamaları bu şiddetin gizli gizli devamına neden olmaktadır.

Cinsel şiddet çok sık yaşanmasına rağmen yakın zamana kadar bir suç olarak görülmemekteydi. Kocanın karısına tecavüz etmesi, cinsel ilişkiye zorlaması bir suç olarak kabul edilmeden önce kadınlar, yasaların kadınlara sağladığı olanaklar nedeniyle bu konudaki mağduriyetlerini ve hak ihlallerini dile getirmemekteydi. Eril iktidarın yasalar üzerinde hâkimiyeti nedeniyle kadına uygulanan cinsel şiddet tanımsız kalmıştır. 17. yüzyıl İngiltere’inde yasalar tecavüzü “erkeğin malına saldırı” olarak yorumlamış, evlilik kadının cinselliğini erkeğin kullanımına ve denetimine sunması demek olduğu için kocaların eşlerine cinsel şiddet uygulayabileceği bildirilmiştir (akt. Rahte, 2010: 185).

Dördüncü şiddet türü olan psikolojik şiddet, eşle (kadınla) doğrudan iletişimi kesmek, onunla konuşmamak, surat asmak, eşinin (kadının) kendisini ifade etmesini, görüş ve düşüncelerini açıklamasını engellemek, zaaflarıyla alay etmek, duygusal sömürü yapmak, imalı konuşarak yanlış anlamalara meydan vermek gibi davranışlar olarak gösterilebilir.

Bunun yanı sıra cinsel şiddet, eşin (kadının) kendisine olan güvenini ve saygısını yitirmesine neden olmak, kadının karar verme sürecinde şüphe etmesini sağlamak, kadının

sosyal hayatını katı kurullarla sınırlamak, kadının mantık sürecinden şüphe etmesini sağlamak, kadını sürekli eleştirmek, kadının çevresiyle bağlarını koparmak, kadının hareket özgürlüğünü kısıtlamak, eşini kıskançlık bahanesiyle sürekli kontrol altında tutmak, ailesiyle ve arkadaşlarıyla görüşmesini engellemek, herkesin önünde aşağılayıcı konuşmalar yapmak, utandırmak, hastaneye yatması gerekecek kadar ruhsal anlamda hasta olduğunu söylemek, kadının sevdiği eşyalara zarar vermek, sürekli takip etmek, çirkin ve/veya işe yaramaz olduğunu söylemek gibi vb. davranış örüntülerine sahiptir (K. Owen ve W. Owen, 2008: 19).

Psikolojik şiddet aynı zamanda duyguların, duygusal gereksinmelerin kadına baskı uygulayabilmek adına tutarlı bir şekilde istismar edilmesi, bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır. Amaç, kadının kendisini güçsüz, yetersiz, değersiz ve zayıf hissetmesidir. Aslında tüm şiddet türlerinin bir şekilde psikolojik şiddet içerdiği (akt. Oğuz, 2010: 435) ve en az fiziksel şiddet kadar yaralayıcı olabildiği için psikolojik şiddetin yol açtığı tahribat çok daha fazla olabilmektedir.

Son olarak beşinci şiddet türü olan simgesel şiddetin önemi, görünür olmamasından, toplumda var olan hiyerarşiyi ve ekonomik ilişkileri gizli bir şekilde yeniden üretmesinden kaynaklanmaktadır. Toplumsal ilişki biçimlerinin tasvirini iyi bir şekilde yapan medya, aynı zamanda simgesel şiddeti gizli bir şekilde uygulamaktadır. Simgesel şiddette, özellikle erkeklerin hâkim olduğu kamusal alanda daha sık rastlanmaktadır. Kamusal alanda belirlenen sınırlara göre kendisine açılan kamusal mekânların dışına çıkamayan kadın, simgesel şiddetin kurbanı olurken; kendisine ait olmayan bir saatte kendisine ait olmayan bir mekânda bulunması kadının her türlü şiddeti kadının her türlü şiddeti hak etme sürecini başlatacaktır.

Simgesel şiddeti medya üzerinden değerlendirmek için politik haberlere bakmak yeterli görülmektedir. Nitekim politik hayatta kendisine dar bir alan bulan kadının haberleştirilmesi de medyanın ataerkil kalıbına göre şekillenmektedir. Kadına siyaset arenasında dar bir alan bırakılırken, bu dar alanda haber öznesi konumunda olan kadın marjinalleştirilerek servis edilmektedir. Milliyet gazetesinin “Meclis’te kadın sayısı artı” başlığı ile verdiği haberine göre siyasetle ilgilenen kadınların ana akım medya tarafından anormal olarak değerlendirildiği varsayılabilir (milliyet.com.tr, 13.06.2011). Bu durum ise kadını politik alanın dışına iten sembolik bir şiddet niteliği taşımaktadır.

II. Şiddeti Ortaya Çıkaran Bir Faktör Olarak Toplumsal Cinsiyet

Kadın ve erkeğin biyolojik özellikleri bakımından ayrılması ‘cinsiyet’ kavramı ile açıklanırken; toplum içinde kadın ve erkeğin davranışları ve pozitif/negatif ayrımlar ‘toplumsal cinsiyet¹ kavramı ile anlam kazanmaktadır. Toplumsal cinsiyet, toplumsallaşma süreci ve kültürün içinde edinilen, kadın ve erkek olma özelliklerini anlatan bir terimdir

1) İngilizce’de cinsiyet, ‘sex’ kelimesi ile ifade edilirken, ‘gender’ kelimesinin toplumsal cinsiyet anlamında kullanılması, Batı toplumlarında da cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları arasında bir ayrıma gidildiğini göstermektedir.

(Connell, 1998: 184). Bu kavram kadınların ve erkeklerin birbirleri için uygun olan davranışları, tutumları ve rolleri, birbirleriyle nasıl ilişki kurmaları gerektiği ve toplumda üstlenmiş oldukları işlerin neler olduğunu gösterir. Ancak unutulmamalıdır ki bu roller doğal ve kendiliğinden oluşan bir işbölümünün sonucu değil, kültürel olarak belirlenmiştir (Çakı, 2010: 134).

Zaman ve mekân bağlamında, toplumdaki farklılık gösteren toplumsal cinsiyet rolleri, söz konusu kültürün yeniden üretim ve yaratılış anlayışlarına göre biçimlenir. Bu yeniden üretim sürecinde, cinsiyet rolleri yaratılıştaki varsayılan katkılarına göre tanımlanır. Bu bağlamda bir egemenlik simgesi olarak yaratılışa ilişkin “tohum ve toprak” metaforu üç kutsal din anlatılarına ve hatta çok daha gerilere gider (Berktaş, 2000: 57). Bu durumun sadece kadınlar ve erkekler arasındaki ilişki ve fizyolojik yeniden üretimle sınırlanmayacağını belirten Delaney’e göre, bu aynı zamanda evrenin temel bir yönüne de işaret etmektedir. Erkeklerin buradaki belirleyici konumları, ataeril sistemin arkasındaki gücün de parçasıdır; çünkü sadece erkeği erkek olarak değil, ‘baba’ olarak da yüceltir ki ataerkillik de budur (2001: 55).

Toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumu aslında gelenek öncesi ilkel döneme kadar uzanmaktadır. Kadının güçsüzlüğüne ilişkin bir anlayış geliştiren ataeril sistemin hayatta kalabilmesi için, kadınların ikincil konumunun evrensel, Tanrı vergisi veya doğal, dolayısıyla da değiştirilemez olduğu savunulmuştur. Yüzyıllardır süregelen bu sav öyle doğallaştırılmıştır ki, bunu takiben toplumlarda yapılan “iş bölümleri” her zaman cinsiyet farkı gözetilerek düzenlenmiştir. İş bölümünde ortaya çıkan cinsler arası farklılık, zamanla ortaya çıkan cinsler arası eşitsizliği de doğallaştırmıştır. Erkek zaten fiziksel olarak güçlü yaratıldığı için kadının erkekten daha alt bir statüde olması adeta bir Tanrı buyruğu gibi kabul görülmüştür. Gelenekçi iddialara göre, kadınlar çocuk doğurma yetisine sahip oldukları için onların hayattaki esas hedefi anne olmaktır ve esas görevleri de çocuk doğurmak ve çocuk yetiştirmektir. Bu iddiaların doğal çıkarımına göre, erkekler daha fazla fiziksel güce sahip oldukları için, onların avcı ve tedarikçi, kadınların da çocuk yapısı onu beslemesi ve annelikle meşgul olmaları kaçınılmaz bir sonuç, doğal bir paylaşımır (Bhasin, 2003: 19-20).

Cinsiyet rollerinin temelinde yatan koşulsuz kabullebilirlik, başta “biyolojik cinsiyet” kavramıyla sağlanmaktadır. Bu noktada tam da ‘kadın rolü’ ve ‘erkek rolü’nün biyolojik bir beklentinin sonucunda oluştuğunu savunan görüşlere de yer vermek gerekmektedir. Özellikle Connell’in (1988: 81) bu konuda yaptığı cinsiyet rolleri tespiti dikkat çekmek-

2) Tek tanrılı dinlerde, eskiden oluşmuş olan toprak-tohum metaforu geçerlidir. Bu dinlerde eril tanrının tanrısal bir eşi, bir tanrıça yoktur. Bu reddediş yeryüzündeki kadında da karşılık bulur. Kadının gerçek yaratma, can verme gücünden yoksun olduğu varsayılır. Kadın erkeğin tohumunu içinde barındıran bir tarladır sadece. Batı Hristiyan geleneği ve Yahudilikte cennetten kovulma öyküsüne dayandırılarak günahın ve kötülüğün kaynağı olarak Havva, kadın görülür. Kadın, yaşamı boyunca erkeğe aşağı bir konumda, ikincil olarak kalacaktır. İslamiyet’te farklı olarak cennetten kovulmanın sorumlusu Havva ile birlikte Âdem’dir de. Tek tanrılı dinlerde, tanrı, erkek ile konuşur. Kadına söyleyeceklerini de erkekler aracılığıyla söyler (Berktaş, 2000: 57).

tedir. Connell'e göre kadın ve erkekten beklenen davranış örüntüleri, sabit bir biyolojik temel ve işlenebilir bir toplumsal üstyapı altında şekillenmektedir. Böylece cinsiyet rolleri tartışmaları sürekli olarak cinsiyet farklılıklarına yani biyolojik farklılığa kaymaktadır. Bu biyolojik farklılığın politik yankısı ise kadınlar ve erkekler arasında yapay bir ayrım yaratan baskıların altının çizilmesiyle birlikte, erkeklerin kadınlar üzerinde uyguladıkları ekonomik, ev içi ve politik iktidarın önemsenmemesi olmuştur.

Connell (1988: 117), cinsiyet rollerinin doğal bir şekilde oluştuğuna dair algıdan hareketle, doğal olan bir şeyin doğal olduğu halde neden toplum tarafından bu kadar fazla vurgulandığına dikkat çekerek, bu farklılığın salt biyolojik nedenlerden kaynaklanmadığını, toplum tarafından üretildiğini göstermeye çalışmaktadır. Connell, genç kızların süslü elbiseler içine, genç erkeklerin de koşu şortlarının içine konulmasını bu doğal farklılığın toplumsal damgalanışı şeklinde örneklemektedir. Connell, sonra da “*eğer farklılık doğalsa niçin böylesine yoğun bir damgalanma yaşıyor*” diyerek cinsiyet rollerinin ‘doğallığı’ ya da ‘verili oluşu’ konusunda bir ikilem yaşatmaktadır. Cinsiyet rollerinin, biyolojilerinin bir aynası olan psikolojileri ekseninde oluştuğuna işaret eden Freud, çocuğun, eğer dişi olarak doğmuşsa, içinde bulunduğu kültür sayesinde dişiliği, erkek olarak doğmuşsa da erkekliği kazanacağını vurgulayarak biyolojik kaderin kültür içindeki belirlemelerine dikkat çekmiştir (Direk, 2012: 70).

Kadının tarihsel zorunluluklar nedeniyle ev içerisinde kalması kadın için zamanla zorunlu bir yazgıya dönüşmüştür. Kadın yalnızca aile içerisinde işleve sahip bir nesne olarak görülerek toplumsal yaşamda ‘dışarıdan’ soyutlanmıştır. Ev, yalnızca kadının içerisinde kapanıp kocasını beklediği, çocuklarını büyüttüğü ‘yuva’ değildir; aynı zamanda yaşama düzeyini, varlığını, beğenisini dışarıya vuran bir simgedir; onun için de başkalarına gösterilmesi gerekmektedir (Beauvoir, 2010: 167). Sınırlı yetilerinden dolayı eve hapsedilen kadın ile bağımsız erkek arasındaki işbölümü birtakım eşitsizliklerin en baştan oluşmasına neden olmaktadır. Eve kapatılan kadının uğraşları kocasınınkini ile karşılaştırıldığında, kadının ev içerisindeki köleliği doğal sayılmakta; kocanın dışarıya icra ettiği iş, ailenin geçimini sağlayan kaynak olarak yüceltilmektedir. Ailenin geçiminde ekonomik olarak katkı sağlamayan kadın, aile içerisinde diğer haklarını da kocası ile eşit bir şekilde kullanamamaktadır.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde toplumsal cinsiyet algısı medyanın üretim pratiklerini de belirlemektedir. Öyle ki medya metinlerinin üretiminde kültürün erkeksi ve kadınsı olarak kutuplaştırılmasından yola çıkılarak “gerçek ve otantik kültürün erkeklere ait olduğu algısı sürerken, kitle kültürünün her nasılsa bir biçimde kadınla ilişkilendirildiğine” (akt. Şimşek, 2000: 91) işaret edilmektedir. Bu kutuplaştırma ve kültür ayrımı haber metinleri için de geçerlidir. Para, iş, sınıf ve siyaset gibi konulara ilişkin ciddi haberlerin –kadınları da içeriyor olmasına karşın- halen ‘erkek ilgilerini’ kapsadığı yönünde bir algının varlığından söz edilebilir. Buna karşın –erkeklerin de konu edildiği- magazin türü haberlerin ise ‘kadın ilgilerini’ kapsadığı düşünülür. Bu tür ayrıştırmaların, ‘doğal’

olmadığı; tarihsel, toplumsal ve politik bir sürecin ürünü oldukları açıkça görülmektedir (Şimşek, 2000: 91).

Toplumsal cinsiyetin kadınlara getirdiği sınırlamayla birlikte burada temellendirilme-ye çalışılan şey, toplumsal cinsiyet rollerinin kadının şiddet görme oranını arttırabileceği olasılığıdır. Kadını 'bakımlı, fedakâr, baskı altında, uslu ve sessiz' gibi pasif sıfatların içine sokarak olumlayan toplumsal cinsiyet kalıpları, erkeği de 'kavga eden, baskın, bağımsız, cesur ve güçlü olan' onaylayarak erkeği şiddet gösteren, kadını da şiddet gören olarak konumlandırmaktadır aynı zamanda. Kadından, eşi ya da herhangi biri tarafından şiddet gördüğünde, sessiz kalmasının istenmesi bile, toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde oluşan kalıp yargıların bir ürünüdür. Çünkü zaten kadınlara, toplumda ezilen, hor görülen ve buna razı olan sınıf olarak kabul edilmektedir.

III. Medyada Şiddetin Meşruiyeti

Toplum ve medyanın karşılıklı olarak birbirlerini belirlediğini savunmak, birinin diğeri üzerinde belirleyici olduğunu iddia etmekten daha uygun görülmektedir. Yani, bir toplumda ortaya çıkan kadınlık tanımları ile medya içeriğindeki kadın temsilleri karşılıklı olarak birbirlerine etki eder. Medya, toplumu birebir yansıtan bir ayna olarak değerlendirilemez. Yine de kurgusal bir atmosfer olarak, toplumdaki 'gerçek' kadınlar hakkında belli bir ölçüde bilgi verebilir (Şimşek, 2000: 1). Medyada kadına yönelik şiddetin kurgusunun yalın bir şekilde değil de bir takım süzgeçlerden geçerek yapıldığı savunulabilir.

İlk kitle iletişim aracı olarak ortaya çıkan gazete, neredeyse şiddet haberleriyle başlamıştır. Gazetenin temel haber kaynaklarından biri olan aristokrasi ve burjuvazinin haber mektup ve kâğıtları, dehşet dolu cinayetleri konu edinmiştir (Özer, 2010: 11). Medyada şiddet ögesini had safhada kullanarak eleştiri alan ABD'de 1833'te halkın şiddet suçu hikâyelerine olan açlığı gidermek için, ilk kez The National Police Gazette (Ulusal Polis Gazetesi) yayımlanmaya başlamıştır (akt. Özer, 2010: 11). Şüphesiz şiddetin medyada bu kadar çok temsil edilmesinin başlıca nedeni kâr elde etme isteğidir. Kâr ve medya birlikte düşünüldüğünde şiddet unsurunun öne çıktığı günümüzde, her topluma uygun olarak sunulmasından dolayı şiddet, medya otoritelerinin başlıca başvuru kaynağı olmaktadır (akt. Özer, 2010: 15).

Medya endüstrisinin kâr amacı güderek ön plana çıkardığı şiddeti meşrulaştırmaya çalıştığı görülmektedir. Medyadaki şiddet savunusunu Potter (akt. Özer, 2010: 16), 5 başlık altında toplamıştır: "1. Şiddet yaşamın bir parçasıdır. 2. Tüm dramalar çatışma üzerine kuruludur ve şiddet çatışmanın bir aygıtıdır. 3. Şiddet, sorumluluk ölçütlerinde negatif yönünü göstererek kullanılmaktadır. 4. Şiddet üreticileri de en az onları eleştirenler kadar güçlü aile değerleriyle yoğrulmuş insanlardır. 5. Hayal ürünü olarak yaratılan şiddet, izleyicilere, hatta çocuklara bile zarar vermemektedir." Potter'ın belirlediği bu savunma şekilleri, şiddetin medyada yaşamın bir parçası olarak görüldüğünün en açık göstergelerinden biri olmakta ve yine şiddetin en açık göstergelerle sunulmasına olanak sağlamaktadır.

Medya, kadın ve erkek arasında sabit ve kolaylıkla tanımlanabilir bir ayrım olduğunu varsayar. Böyle bir varsayış kültüre ilişkin anlamların belli bir tarihin ürünü, yani toplumsal ve siyasal boyutlarının olduğu, bu nedenle de sabit ve değişmez olmadıkları, tersine sürekli bir değişim içinde oldukları gerçeğini gizler (akt. Şimşek, 2000: 13). Buradan hareketle medyada kadın her zaman şiddet gören, erkek ise he zaman döven, güç kullanan taraf olarak ortaya çıkmaktadır. Medyada belli kalıplar etrafında tanımlanan kadın ve erkek kimlikleri değişmemekte, statükoyu korumaktadır.

Suçun tarihinin medyanın tarihinden çok daha eski olduğu görüşünden hareketle medyada şiddet haberlerinin şiddet olaylarını etkilemediği savunulmaktadır. Bununla birlikte şiddet, medyaya rağmen, toplumun iç dinamiklerinde var olsa da kitle iletişim araçlarının ‘normalleştirici’ ve ‘hatırlatıcı’ özellikleriyle toplum içine sirayet etmektedir. Çünkü medyada şiddetin sürekli sunumunun olayları kanıksattığı, olağanlaştırdığı ve seçenekler sunduğu yönünde yaygın bir görüş vardır. Şiddet haberleri yapan muhabirlerin psikolojik durumlarını ölçen bir araştırmada yer alan muhabirlerin çoğu, gazetelerinin günlük tirajlarının, yapılan cinayet haberlerinden sonra arttığını söylemektedirler. Bu muhabirlere göre, yapılan anketlerde insanların en fazla adli (polis) haberleri okudukları ortaya çıkarılmıştır (Özer, 2010: 86-88).

Medyada kadına yönelik şiddetin meşrulaştırılma biçimlerine bakıldığında öncelikli olarak, ‘namus’ ve ‘töre’ gibi topluma mâl edilen kavramların kullanıldığı görülmektedir. Toplumun kültürel birikiminden ortaya çıkan bu kavramlar bütünü, resmi hukukta bulunmamasına karşın, yazılı olmayan bir biçimde yıllardan beri bireyler tarafından uygulanan ahlak ve hukuk kurallarını ifade etmektedir (akt. Özer ve Üçer, 2010: 212). Diğer yandan kadına yönelik şiddet genellikle tekil ya da bireysel bir eylem gibi yansıtılmakta, şiddet olgusunun toplumsal ve sistematik olduğu gerçeği örtülmektedir. Bu tür haberlerde medya, genellikle şiddete uğramış kadına, kurban olarak odaklanıp dikkatleri kadının mağduriyetine çekerken şiddet uygulayanın eylemini gizlemektedir. Kadına uygulanan şiddetin meşru gösterilmesinin en önemli gerekçesi namus veya ahlak temelli olarak belirlenmektedir.

Kadının yaşadığı erkeğin ise koruduğu bir değer olan namus kavramı, toplum içerisinde iffet, onur, dürüstlük, ahlak ve şeref karşılığında kullanılmış ve toplumda geleneksel yaşam şeklini içselleştirmiş çevrelerde “namus için yaşamak” bir amaç haline gelmiştir. Ağırlıklı olarak, kırsal kesim kültürünü yansıtan bu olgu, kırsal kesimden kente göç eden toplum katmanlarının şehir yaşantısına da taşıdıkları bir yaşam biçimi olarak devam etmektedir (2010: 21). Buradan hareketle çalışma boyunca savunulan “medya, şiddetin daha çok sosyo-ekonomik statüsü düşük insanlar arasında yaşandığı yönünde bir algı yaratıyor” iddiasını da desteklemektedir. ‘Töre’, ‘namus’ gibi ananevi kavramlar günümüzün bireyselleşmiş ‘modern’ çekirdek aileleri tarafından pek benimsenmemektedir. Töre dolayısıyla işlenen cinayetlerin, bu nedenle kırsal kesimden göçmüş ya da geleneksel değerleri benimseyen ailelerde görülmesi ve töre cinayetine kurban gidenin ‘namusun’ taşıyıcısı konumunda olan kadınlar olması tesadüfi değildir.

Şiddet, medya tarafından mı var edilir yoksa toplumda şiddet var olduğu için mi medyada yer alır tartışmasında aslında suçun her iki tarafta da bulunduğu varsayımı yapılabilir. Şiddet/toplum ve medya sıralamasına göre “toplum şiddetten beslenir, medya da toplumu yansıtır” şeklinde bir iddiada bulunulabilir. Medyanın neden mi sonuç olduğu tartışmalarının yanı sıra temel sorun medyanın şiddeti sunum şeklidir. Şiddet, toplumun küçük bir kesiminde görülse bile, medyanın burnu kanayan tek bir insanın acısına eğilme görevi bulunmaktadır. Ama bunu şiddet yaratanların bakış açısıyla değil, burnu kanayanın yaşadıkları boyutuyla değerlendirerek yapması gerekmektedir (Özer, 2010: 91). Medyanın şiddeti artırma konusundaki katkısının nicelik değil de nitelik boyutunda gerçekleştiği söylenebilir. Medya, sunum şekliyle çözüm yolu olarak topluma şiddeti önerebilmektedir. Medyada yer alan ilginç cinayetler, uygulanan işkence yöntemleri toplumun bilinçaltına yerleşir ve fikir dünyası olmayan insanlar tarafından, şiddet medyadan öğrenildiği şekliyle hak arayışında temel başvuru kaynağı olabilmektedir (2010: 95).

IV. Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Üzerine İçerik Analizi

A. Araştırmacının Amacı

Çalışmada, örneklem dâhilinde seçilen gazetelerin sahip olduğu ideolojik kimlik çerçevesinde kadına yönelik şiddet haberlerinde, şiddetin sonuçlarını yansıtmaktan öte şiddetin temelinde yatan etkenlerle birlikte ele alınıp alınmadığının ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Yani haber metinlerinde şiddetin, bireysel bir eylem olarak mı sunulduğu, yoksa toplumsal boyutlarıyla mı açıklanmaya çalışıldığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra, çalışmanın diğer bir amacı ise kadınların şiddete maruz kalmalarını kadın olmalarıyla özdeşleştiren medyanın, kadına yönelik şiddet haberlerinde, şiddetin gerekçelerinin farklı yayın politikasına sahip gazeteler tarafından ne denli farklı bir söylem kanalıyla iletildiğinin tespit edilmesidir. Bu amaçlar çerçevesinde çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

- Gazetelerde kadına yönelik şiddetin haber değeri nedir?
- Gazetelerde genellikle hangi şiddet türü haberleştirilmiştir?
- Gazetelerde yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinde kadınlar nasıl bir imgeyle temsil edilmektedirler?
- Farklı yayın politikalarına sahip gazetelerde, kadına yönelik şiddet haberlerinin sunulmasında ne gibi söylemsel farklılıklar bulunmaktadır?
- Kadına yönelik şiddet haberlerinde mağdur ve zanlı hakkında yapılan hangi nitelermelerle şiddet meşrulaştırılmaya çalışılmıştır?

B. Araştırma Yöntemi

Çalışmada kadına yönelik şiddetin yazılı basında farklı yayın politikalarına sahip gazetelerde nasıl farklı bir şekilde ele alındığını değerlendirmek amacıyla haber metinle-

rinde niceliksel ve niteliksel içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizinin temel amacı, kayıtlı belgelerdeki nitel verileri nicel verilere indirgemektir. Bu yolla içerik çözümlemesi mevcut verileri özetleme, standardize etme tekniği olarak da ifade edilebilir (akt. Öğülmüş, 1991: 215).

Çalışmada seçilen örneklem, içerik analizi için belirlenen ölçüm birimleri ve kategoriler araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini destekleyecek şekilde nedensellik ilişkisiyle belirlenmiştir. Özellikle içerik çözümlemesi yönteminin en zayıf noktası olan objektifliğin sağlanması konusunda geçerlik ve güvenilirliği sağlayabilmek için işlemsel tanımlamalar özenli biçimde yapılarak, kategoriler açık ve net olarak tanımlanmıştır.

Çalışmada kullanılan içerik çözümlemesinin ölçüm birimleri, haber değerini ölçmek için gazetelerdeki konuya ilişkin haber ve kullanılan başlık sayısı, haberin yer aldığı sayfa, sütun sayısı ve fotoğraf kullanımı, haberin aktörlerine yönelik kullanılan sıfatlar ve fotoğraf kullanımı olarak belirlenmiştir. Genelde kadına yönelik hangi şiddet türünün haberleştirildiğini ortaya çıkarmak için ölçüm birimi olarak şiddetin türü; haberlerde kadının ne tür imgelerle temsil edildiğini anlayabilmek için ise çözümleme birimi olarak haberlerde kadına ve erkeğe yönelik kullanılan sıfatlar ve kadınların fotoğraflarının temsili şeklinde tasarlanmıştır. Son olarak şiddet vakasında nasıl bir nedensellik kurulduğunu ortaya çıkarabilmek için 'şiddetin gerekçesi' şeklinde bir kategori oluşturulmuştur. Araştırmanın amacı kapsamında hazırlanan çözümleme birimleri aracılığıyla veriler sayısal hale getirilmiştir. Diğer yandan sayısal veriler tek başına analizin bütünü oluşturmuş, elde edilen sayısal veriler niteliksel bir analizle yorumlanmıştır.

Söz konusu yöntemle ilişkin içerik çalışması 01 Ocak 2013 ile 22 Mayıs 2013 tarihleri arasında Cumhuriyet, Sabah ve Zaman gazetelerinde yer alan kadına yönelik şiddete ilişkin tüm haberlerin içerikleri analiz edilerek gerçekleştirilmiştir. Söz konusu tarihler arasında yapılan pilot çalışmada örneklem için seçilen tarihler arasında Cumhuriyet, Sabah ve Zaman gazetelerinin kendi başına 134 sayısı toplamda da 402 iki gazete sayısı analiz edilmiştir. Çalışmayla ilgili olarak sabah gazetesinden 141, Cumhuriyet gazetesinden 109, Zaman gazetesinden ise 62 adet olmak üzere 312 kadına yönelik şiddet haberi ortaya çıkmış ve değerlendirilmeye dâhil edilmiştir.

C. Kapsam ve Sınırlılıklar

Çalışma, farklı yayın politikası ve ideolojik duruşa sahip olan ve ana akım medya içerisinde yer alan Cumhuriyet, Sabah ve Zaman gazeteleri ile sınırlandırılmıştır. Yayın politikasının işlevi, gazetenin toplumsal, siyasal, kültürel ya da ekonomik olayları bu politika çerçevesinden ideolojik bir değerlendirmeye tabi tutmasına neden olur. Olaylar, gazetenin sahip olduğu yayın politikasının süzgecinden geçerek haberleştirilir; gazetenin yayın politikasına ters düşen olaylar/gelişmeler haber diline dönüştürülerek okuyucu/izleyici/dinleyiciye sunulur ya da tümünden reddedilir. Kadına yönelik şiddet haberlerinde üç farklı gazeteyi seçilmesi ile sahip oldukları yayın politikalarının şiddet haberlerinin

değerlendirilmesi sürecine yaptığı etki ve farklılıklar da bu seçimle daha net ortaya çıkmaktadır.

Gazetelerin seçiminde yaygın olarak kendilerini liberal, ulusalcı Kemalist ve muhafazakâr olarak tanımlamaları etkili olmuştur. Liberal eğilimli olarak Sabah gazetesinin seçilmesinin nedeni, TMSF tarafından 22 Nisan 2008’de Çalık Holding’e satılan gazetesinin imtiyaz sahibinin ağırlıklı olarak tekstil, enerji, finans, medya, telekomünikasyon ve madencilik (Kaya, 2009: 263-263) gibi alanlarda faaliyet gösteren, siyasi ranttan ziyade ticari rant sağlamayı amaçlayan endüstriyel bir kuruluş olmasıdır. Cumhuriyet gazetesi ise ulusalcı Kemalist bir yaygın politikasına sahip olmasından dolayı tercih edilmiştir. Gülen Cemaati’nin finanse ettiği bilinen Zaman gazetesi ise, muhafazakâr bir eğilimi olduğu için seçilmiştir.

Bunun yanı sıra çalışma, adı geçen gazetelerin 01.05.2013 ile 22.05.2013 tarihlerini kapsayan baskıları ve bu gazetelerde yer alan haber metinleri ile sınırlıdır. Kadına yönelik şiddet haberleri hemen hemen her gün gazetelerde yer alabilecek haber türü olarak görüldüğü için söz konusu tarih aralığı içerisinde gazetelere haber olarak yansıyan kadına yönelik şiddet haberlerinin sayısı araştırma için sonuç üretecek yeterli veriyi sağlayacağı düşünülmüştür. Bunun yanı sıra çalışma, kadınlarla ilgili fiziksel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet haberleriyle (habere ilişkin fotoğraf, ana başlık, alt başlık, spot, giriş ve gövde) sınırlıdır. Köşe yazıları ve diğer metin türleri ise inceleme kapsamı dışında tutulmuştur.

D. Bulgular ve Yorumlanması

1. Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Gazetelere Göre Dağılımı

Tablo 1. İncelenen haberlerin gazetelere göre dağılımı

Toplam incelenen haber sayısı	CUMHURİYET	SABAH	ZAMAN	Toplam
	109	141	62	312

Gazetelerde kadına yönelik şiddet haberlerinin dağılımı değerlendirildiğinde Tablo 1’de de belirtildiği gibi liberal eğilimli Sabah gazetesi, Cumhuriyet ve Zaman gazetelerine oranla kadına yönelik şiddet konusunda en fazla haber üreten gazete konumunda olduğu göze çarpmaktadır. Ancak araştırmadan elde edilen diğer sonuçlar ışığında sözü edilen iki gazetede de kadına yönelik şiddet haberlerinin niceliksel olarak fazlaşmasının kadına yönelik şiddeti daha fazla görünür kılmaya hizmet etmediği söylenebilir. Çünkü incelenen gazetelerin aslında farklı yaygın politikalarına sahip olsalar da kadını ataerkil bir pota içerisine hapsettiği görülmektedir. Ulusalcı/Kemalist eğilimli olan Cumhuriyet gazetesinin kadına yönelik şiddeti, muhafazakâr eğilimli Zaman gazetesine göre haberlerinde daha fazla görünür kıldığı belirlenmiştir.

Cumhuriyet gazetesinin ‘muhalif’ olma çabasının getirisi olarak kadına yönelik şiddeti daha dengeli bir biçimde sunduğu; bunun yanı sıra ‘sıradan’ kadına yönelik şiddet haberlerinin yanı sıra şiddete maruz kalan kadınların haklarına da dikkat çeken haberler yaptığı görülmektedir. Ayrıca Cumhuriyet gazetesi şiddete uğrayan ya da öldürülen kadınların davalarında etkin bir şekilde yer alan kadın sivil toplum kuruluşlarına da haberlerinde yer vermektedir. Cumhuriyet gazetesi ‘muhalif’ yayın kimliği çerçevesinde haberlerinde kadının şiddete maruz kalmasının ya da öldürülmesinin nedeni olarak sıkça yasa ve yönetmeliklerin eksikliğine de işaret etmektedir. Cumhuriyet gazetesi kadın haklarına verdiği önemi 8 Mart 2013 tarihinde manşetten verdiği “Kadınların Yasal Hakları – Şiddeti durdurmak için yasal haklarımızı öğrenelim (Av. Şenal Sarıhan ve Av. Meral Özyaygın’in hazırladığı kitapçık bugün Cumhuriyetle birlikte) haberi, gazetenin ‘muhalif’ ve ‘demokrat/halkçı’ kimliğini kanıtlar niteliktedir.

Zaman gazetesinin kadına yönelik şiddeti sayfalarına en az taşıyan gazete olmasının sebebi olarak iktidara yakın bir gazete olmanın getirdiği sorumluluklar çerçevesinde hareket ettiği varsayılabılır. Kadına yönelik şiddet konusunda toplumda yetersiz olan kanunların işlevsizliği, kadın sorunu konusunda devlet politikalarının yetersizliğini sergilememe adına Zaman gazetesinin kadına yönelik şiddet haberlerini sayfalarına taşıma konusunda daha geride kaldığı görülmektedir.

Kadına yönelik şiddet haberlerinin niceliksel olarak az olması nedeniyle Zaman gazetesinin kadına yönelik şiddeti toplumsal bir sorun olarak görmediği, yasaların bu konudaki zafiyetini gözler önüne sermek yerine olayı bireysel bir sorun haline indirgediği çıkarımı yapılabilir.

2. Haberin Yer Aldığı Sayfaya Yönelik Bulgular

Tablo 2. İncelenen haberlerin yer aldığı sayfaların gazetelere göre dağılımı

Haberin yer aldığı sayfa	CUMHURİYET		SABAH		ZAMAN	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %
Birinci sayfa	3	2,8	19	13,5	4	6,5
İç sayfalar	106	97,2	122	86,5	58	93,5
Toplam	109	100,0	141	100,0	62	100,0

Haberlerin yer aldığı sayfalara bakıldığında söz konusu gazetelerin kadına yönelik şiddet haberlerinin neredeyse hepsini gazetenin hakla açılan kapısı olan vitrin sayfasından değil de iç sayfalardan vermeleri, kadın hakları savunucularının “özel olan politiktir” görüşünün tersine hareket ettiklerinin göstergesi şeklinde yorumlanabilir. Bilindiği üzere gazeteler birinci (vitrin) sayfasına politik, özel ya da önemli olan haberleri taşıma eğilimi gösterirler.

Fakat incelenen gazetelerin kadına yönelik şiddet haberlerini birinci sayfa yerine iç sayfalardan vermelerinin sonucu olarak kadına yönelik şiddet olgusu okur gözünde önemsizleşme eğilimi taşıyabilir. Manşette yer alan ya da gazetelerin vitrin sayfası olarak bilinen birinci sayfada verilen bir haber ile iç sayfalarda bir ya da iki sütunla verilen haber arasında haberin ciddiyeti ve etkililiği hususunda kuşkusuz bir farklılık oluşacaktır.

Tablo 2'deki veriler ışığında kadına yönelik şiddet haberlerinin neredeyse hepsini, incelenen her üç gazetenin de 1. sayfa yerine iç sayfalardan verdiği, dolayısıyla yayın politikaları farklı olsa bile gazetelerin kadına şiddet konusunda farklı düşünmediği çıkarımı yapılabilir. Cumhuriyet gazetesinin ezilen işçi sınıfının savunuculuğunu ve halk gazeteciliği yaptığı algısına rağmen kadına şiddet olgusunu, 'ikinci sayfa' haberi türü olarak ya da ciddi olmayan gazete haberi olarak değerlendirdiğinden olsa gerek 1. sayfadan okura sunmayı tercih etmediği görülmektedir.

Fakat burada Cumhuriyet gazetesi için bir parantez açılması gerekebilir; çünkü gazete, manşetine şiddete uğrayan kadın haberleri değil de şiddete uğrayan kadına haklarını ileten bilgiler içeren haberler yaparak kadın sorununu dolaylı olarak görünür kılmakta ve böylece diğer gazetelere oranla daha sorumlu ve yapıcı bir gazetecilik anlayışı sergilediği görülmektedir. 'Fikir gazetesi' sınıfına dahil olan Zaman gazetesi ise sansasyonel kitle gazetesi haberi niteliği taşıyan kadına yönelik şiddet haberlerini 1. sayfadan vermek yerine iç sayfalarında dar sütunlar içerisinde okura sunmaktadır.

3. Haberlerin Kapladığı Alana Yönelik Bulgular

Tablo 3. İncelenen haberlerin sütun sayısının gazetelere göre dağılımı

Haberlerin sütun sayısı	CUMHURİYET		SABAH		ZAMAN	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %
1. Sütun	90	82,6	52	36,9	50	80,6
2. Sütun	14	12,8	61	43,3	7	11,3
3. Sütun	2	3,7	26	18,4	1	1,6
4. Sütun	1	0,9	2	1,4	4	6,5
Toplam	109	100,0	141	100,0	62	100,0

Gazetelerin önemli gördüğü haberlere ayırdığı sütun sayılarının haber değeri açısından önemli olmasından hareketle incelenen her üç gazetede de kadına yönelik şiddet haberlerinin çoğunlukla tek sütunda verildiği görülmektedir (Tablo 3). Ana akım medya içerisinde yer alan fakat ideolojik olarak farklılaşan gazetelerin kadına yönelik şiddet haberlerini ağırlıklı olarak tek sütunla verme hususunda farklılaşmadıkları, liberal eğilimli bir kitle gazetesi olan Sabah gazetesinde söz konusu haberlerin birden fazla sütunda daha fazla sütunda yer aldığı anlaşılmaktadır.

Fakat Sabah özelinde incelenen liberal eğilimli kitle gazetesi olarak tanımlanan gazetelerde, kadına yönelik şiddetin geniş sütunlarla ve iri fotoğraflarla verilmesinin arka planında medya ekonomi-politiğinin olduğu daha karmaşık bir yapılanma varsayılmaktadır. Kitle gazeteleri çoğunlukla nitelikli yazı içeriğinden yoksun bir şekilde çarpıcı ve dikkat çekici ifadelerle, büyük ve renkli fotoğraflarla haberlerini kurgularlar.

Buradaki amaç Sabah gazetesinde de olduğu gibi, söz konusu haberi bu niteliklerle toplum gündemine taşımak yerine, toplumun ilgisini çekip tiraj elde etmek olarak varsayılabilir. Nitekim bu varsayım Sabah gazetesinin kadına yönelik şiddet haberleri ile ilgili belirlenen diğer çözümleme kategorilerinden elde edilen çıkarımlara göre desteklenecektir.

4. Haber Başlıklarının Sayısına Yönelik Bulgular

Tablo 4. İncelenen haberlerdeki başlık sayısının gazetelere göre dağılımı

Haber başlık sayısı	CUMHURİYET		SABAH		ZAMAN	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %
Tek başlık	83	76,1	140	99,3	62	100
İki başlık	26	23,9	1	0,7	0	0
Toplam	109	100	141	100	100	100

İktidara yakın olan gazete kuruluşlarının kadına yönelik şiddeti daha az görünür kıldığı varsayımından hareketle Sabah ve Zaman gazetelerinin söz konusu haberlerinde tek başlık kullanmaları toplumda var olan ve görmezden gelinen kadına yönelik şiddet sorununun gazete sayfalarında da ‘tek boyutta/sütunda’ değerlendirileceği sonucunu doğrulayabilir. Başlık sayısının habere atfedilen değeri belirlemede önemli bir etken olduğu düşünüldüğünde ulusalcı/Kemalist eğilimli Cumhuriyet gazetesinin diğer iki gazeteye oranla ağırlıklı olarak iki başlıkla (bir ana başlık, bir alt başlık) yayımladığı belirlenmiştir. Buna göre Cumhuriyet gazetesinin kadına yönelik şiddet haberlerini diğer iki gazeteye oranla daha fazla çift başlıklarla sunması söz konusu haberi daha önemli kılmaya çalıştığını göstermektedir.

5. Haberlerde Kullanılan Fotoğrafların Sayısına Yönelik Bulgular**Tablo 5.** Haberlerde kullanılan fotoğraf sayısının gazetelere göre dağılımı

Haber fotoğraf sayısı	CUMHURİYET		SABAH		ZAMAN	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %
1 adet	30	27,5	64	45,4	9	14,5
2 adet	1	0,9	47	33,3	3	4,8
3 adet	0	0	11	7,8	0	0
4 adet	0	0	3	2,1	0	0
Yok	78	71,6	16	11,3	50	80,6
Toplam	109	100	141	100	100	100

Tablo 5'teki veriler gazetelerde magazinleşme ve fotoğraf kullanımı arasındaki ilişki doğrultusunda değerlendirildiğinde özellikle magazin basını için önemli bir kaynak olan kadın fotoğrafının kullanımında ele alınan gazeteler arasında magazin kültürünü daha fazla içinde barındıran Sabah gazetesinin daha fazla eğilim gösterdiği görülmektedir.

Magazin basını çerçevesinden daha uzak olan Cumhuriyet ve Zaman gazetelerindeki fotoğraf kullanımı da yine bu anlamda değerlendirildiğinde söz konusu gazetelerde kadına yönelik şiddet haberlerinin magazinleştirilmediği söylenebilir. Öte yandan Zaman gazetesinin kadın içerikli şiddet fotoğraflarına en az yer veren gazete konumunda olması, gazetenin 'muhafazakâr' yayın politikasının bir gerekliliği şeklinde yorumlanabilir.

Fotoğraf sayıları üzerinden bir okuma yapıldığında söz konusu gazeteler içerisinde en fazla fotoğraf kullanan gazetenin liberal bir gazete olarak Sabah'ın olması, gazetenin kadına yönelik şiddet haberlerini görsellerle desteklediği ve haberi magazinleştirme eğiliminde olduğu sonucu çıkarılabilir.

Cumhuriyet gazetesinde söz konusu haberlerde fotoğraf kullanımının niceliksel olarak Sabah gazetesinden daha az oluşu, fikir gazetesi çizgisinde olması nedeniyle gazetenin, 'sorumlu habercilik anlayışı' noktasında daha dengeli bir yayın politikası benimsedikleri varsayılabilir. Çünkü Cumhuriyet gazetesi kadına yönelik şiddet haberlerinde odağı zanlı erkek yerine daha çok mağdur kadına çevirmiştir. Ayrıca Cumhuriyet gazetesinin, özellikle de Zaman gazetesinin 'fikir gazetesi' sınıfına girmeleri dolayısıyla 'kitle gazetelerine' oranla şiddet haberlerinde daha az fotoğraf kullanma politikası güttükleri söylenebilir.

6. Haber ve Fotoğraf Uyumuna Yönelik Bulgular

Tablo 6. Haber ve Fotoğraf Uyumunu

Haber/fotoğraf uyumu	CUMHURİYET		SABAH		ZAMAN	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %
Olay fotoğrafı	23	21,1	113	80,1	12	19,4
Temsili fotoğraf	7	6,4	12	8,5	0	0
Fotoğraf yok	79	72,5	16	11,3	50	80,6
Toplam	109	100	141	100	62	100

Kadına yönelik şiddet haberleştirilirken kitle gazetesi olan ve öncelikli olarak kâr amacı güden Sabah gazetesinin çoğunlukla mutlaka olay ya da temsili fotoğraf kullandığı görülmektedir (Tablo 6). Buradan hareketle gazetenin şiddet haberine yerleştirdiği fotoğrafla afişe ettiği kadını ya da mağduru okurun beğenisine sunmuş olabileceği varsayılabilir. Kitle gazetelerinden ayrılan ve ‘fikir gazetesi’ olarak konumlanan Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinin kadına karşı şiddetle ilgili daha az fotoğraf kullandığı; böylece kadına yönelik şiddeti seyirlik bir olgu olmanın ötesinde üzerinde düşünülecek bir eksene kaydırmaya çalıştıkları sonucu çıkarılabilir.

7. Mağdur Kadın ve Zanlı Erkek Fotoğraf Sayılarına Yönelik Bulgular

Tablo 7. Mağdur kadın ve zanlı erkek fotoğraf sayısının gazetelere göre dağılımı

Fotoğraf sayısı	CUMHURİYET				SABAH				ZAMAN			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
1 adet	25	22,9	2	1,8	88	62,4	67	47,5	7	11,3	4	6,5
2 adet	-	-	-	-	11	7,8	2	1,4	1	1,6	-	-
3 adet	-	-	-	-	2	1,4	-	-	-	-	-	-
Yok	84	77,1	107	98,2	40	28,4	72	51,1	54	54	58	93,5
Toplam	109	100	109	100	141	100	141	100	100	100	100	100

Tablo 7’den de anlaşılacağı üzere Sabah gazetesi, kadına yönelik şiddet haberlerinde hem ‘mağdur kadın’ hem de ‘zanlı erkek’ fotoğraflarına en çok yer veren gazete olarak dikkat çekmektedir. Fakat bu durumun gazetenin, sorumlu habercilik anlayışından ziyade reyting almaya çalışan bir kitle gazetesi olarak kadına yönelik şiddet haberine ait fotoğrafları bir teşhir ürünü olarak kullanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu varsayımı Sabah gazetesinin söz konusu haberlerde ağırlıklı olarak mağdur kadın fotoğrafına

yer vermesiyle de güçlendirmek mümkündür. Ana akım medyada özellikle liberal eğilimli kitle gazetelerinin erkek şiddetini ancak kadına yöneldiğinde, olayı failin anlatımıyla adli bir haber formatında kurgulayarak, şiddeti yine bu anlatım tarzıyla gerekçelendirerek ve kadını fotoğraflar aracılığıyla teşhir ederek sunduğu savı Sabah gazetesinin söz konusu haberleri incelendiğinde de görülmektedir. 'Fikir gazetesi' olarak sınıflandırılan Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinin söz konusu haberler için mağdur ya da zanlı olsun oldukça az fotoğraf kullanması, sahip olduğu yayın politikası gereği şiddeti, fotoğraflar aracılığıyla teşhir etme ve magazinleştirme çabasında olmadıklarını gösterebilir.

8. Haberlerde Yer Alan Şiddet Türüne Yönelik Bulgular

Tablo 8. Haberlerde yer alan şiddet türünün gazetelere göre dağılımı

Haberlerde yer alan şiddet türü	CUMHURİYET		SABAH		ZAMAN	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %
Fiziksel	30	27,5	40	28,4	19	30,6
Ekonomik	1	0,9	5	3,5	2	3,2
Psikolojik	2	1,8	1	0,7	4	6,5
Cinsel	15	13,8	26	18,4	2	3,2
Cinayet	61	56,0	69	48,9	35	56,5
Toplam	109	100	141	100	62	100

Ana akım medyada kadına yönelik şiddetin çoğunlukla fiziksel şiddet olarak algılandığı varsayımı, analiz edilen gazetelerden elde edilen bilgilerle de doğrulanmaktadır (Tablo 8). Üstelik bu durum gazetelerin sahip olduğu ideolojik görüşe göre de değişiklik göstermemektedir. Sadece fiziksel şiddete yapılan vurgunun, şiddeti tek bir boyuta indirgeyeceği ve diğer şiddet türlerini yok sayacağı öngörülebilir. Şiddete maruz kalan kadının, bu şiddetin son noktası olan cinayete sonuçlandığında haber konusu olması ise, şiddetin aşama aşama gelişen yönü yönü bir olgu olduğu gerçeğini de gizleyebilmektedir. Çünkü söz konusu gazetelerdeki haberlerin, kadın cinayetlerinin nedenlerini münferit sebeplerle gerçekleşen adli vakalar olarak gösterme eğiliminde oldukları söylenebilir.

Tablo 8'de sunulan verilere dayanılarak Cumhuriyet, Sabah ve Zaman gazetelerinin kadına yönelik şiddeti çoğunlukla 'cinayetle' sonuçlandığı takdirde sayfalarına taşıdığı sonucu çıkarılabilir. Örneklem olarak alınan her üç gazetede de en fazla görünür olan ve haberleştirilen şiddet türünün fiziksel şiddet olması bu varsayımı doğrulamıştır. İncelenen gazetelerde ikinci olarak daha görünür kılınan şiddet türünün cinsel şiddet olduğu ortaya çıkmaktadır. Fakat muhafazakâr eğilimli Zaman gazetesinin ait olduğu 'ahlaki' yapı ve çevre, toplumda yaşanan cinsel şiddetin söz konusu gazetede haberleştirilmesinde önemli bir engel olarak görüldüğü varsayılabilir. Zaman gazetesi sayfalarında cinsel şiddete yer

vermeyerek, yaşadığı cinsel şiddeti zaten utanarak gizleme eğiliminde olan kadını daha da silikleştirdiği söylenebilir. Toplumda yaşanan cinsel şiddetin görmezden gelinmesi ya da aksine cinsel şiddete maruz kalan bireyin ‘pornografik’ ifade ve fotoğraflarda afişe edilmesi, münferit, toplumsal cinsiyet kalıplarını şiddetin var olma gerekçesi olduğunun gösterilmeden haberleştirilmesi, medyada var olan erkek bakış açısının devam ettiğinin göstergeleri olarak ileri sürülebilir.

9. Habere Konu Olan Mağdur Kadın Sıfatlarına Yönelik Bulgular

Tablo 9. Habere konu olan mağdur kadın sıfatlarının gazetelere göre dağılımı

Habere konu olan kadınlar için kulları sıfatları	CUMHURİYET		SABAH		ZAMAN	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Talihsiz	2	1,8	5	3,5	0	0
Hasta	2	1,8	1	0,7	0	0
Konsomatris	1	0,9	1	0,7	0	0
Sevgili	2	1,8	0	0	0	0
Öğrenci	6	5,5	0	0	0	0
Zorla evlendirilen	1	0,9	0	0	0	0
Yabancı uyruklu	3	2,8	0	0	1	1,6
Hamile	3	2,8	0	0	0	0
Birlikte yaşayan	1	0,9	0	0	0	0
Yaşlı	1	0,9	0	0	0	0
Kurban	1	0,9	0	0	0	0
Sıfat kullanılmamış	85	78,0	134	95,0	61	98,4
Toplam	109	100	100	100	62	100

Habere konu olan mağdur kadınlar için söz konusu gazetelerin ‘olumsuz’ sıfatlar kullandığı belirlenmiştir (Tablo 9). Buna göre kadına yönelik şiddet haberlerinde mağdur olan kadının tercih edilen sıfatlarla daha da mağdur konuma düşürüldüğü söylenebilir. Farklı ideolojilere sahip olduğu bilinen gazetelerin mağdur konumundaki kadınlar için kullandığı sıfatlar hemen hemen aynıdır. Muhafazakâr gazetelerin kadına yönelen şiddeti ‘Batılılaşma’ ideali çerçevesinde gelişen bir sorun olarak değerlendirmeleri ile muhafazakâr bir gazete olarak tanımlanan Zaman gazetesinin, incelenen haberler içerisinde şiddete uğrayan kadınlar için yalnızca ‘yabancı uyruklu’ sıfatını kullanması arasında bir paralellik kurulabilir. Zaman gazetesinin haberlerinde kadını ataerkil bir kalıp içerisine koymadığı, mağdur kadınlar için diğer iki gazetenin de kullandığı ‘birlikte yaşadığı’, ‘sevgili’, ‘konsomatris’ gibi şiddetin hak edildiğini ima eden sıfatlara yer vermesinden anlaşılabilir. Tablo 9’deki veriler değerlendirildiğinde Cumhuriyet ve Sabah gazete-

telerinin kadını sınıflandıran, zayıf gösteren, küçük düşüren sıfatlara yer verdiği, Zaman gazetesinin ise haberlerinde kullandığı dili ataerkil bağlamdan uzaklaşarak daha yalın bir şekilde düzenlediği söylenebilir.

10. Habere Konu Olan Zanlı Erkek Sıfatlarına Yönelik Bulgular

Tablo 10. Habere konu olan Zanlı erkek sıfatlarının gazetelere göre dağılımı

Haberlere konu olan erkek sıfatları	CUMHURİYET		SABAH		ZAMAN	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Küçük	1	0,9	-	-	-	-
Tacizci	1	0,9	-	-	-	-
Bekâr	1	0,9	-	-	-	-
Psikolojik sorunlu	1	0,9	3	2,1	1	1,6
Öfkeli	1	0,9	-	-	-	-
Saldırgan	1	0,9	-	-	-	-
Dayakçı	1	0,9	2	1,4	-	-
Alkolik	-	-	-	-	1	1,6
Madde bağımlısı	-	-	1	0,7	1	1,6
Sabıkalı	-	-	2	1,4	-	-
Kıskanç	-	-	1	0,7	-	-
Sıfat kullanılmamış	102	93,6	132	93,6	59	95,2
Toplam	109	100	141	100	62	100

İncelenen gazetelerde habere konu olan zanlı erkekler hakkında kullanılan sıfatlar çok yeterli olmasa da, ataerkil bir alt okuma yapıldığında örneklem dâhilinde incelenen gazetelerin erkeği haklı çıkaran ve toplumsal cinsiyet rolleri gereği 'dayakçı', 'kıskanç', 'saldırgan', 'öfkeli' olan erkeğin başvurduğu şiddeti meşrulaştırıcı bir söylem yarattığı söylenebilir.

Söz konusu haberlerde kullanılan sıfatlarla birlikte erkek şiddeti olgusu, toplumsal cinsiyet ve geleneksel cinsiyet algısından, güç ve erk kullanımı bilgisinden soyutlanarak, sistematik değil de münferit ve anlık bir 'cinnet' sonucu tesadüfi gelişen bir olaylar zinciri olarak algılatıldığı söylenebilir. Kadına yönelik şiddet haberlerinde zanlı erkek için en az sıfat kullanan gazetenin muhafazakâr eğilimli Zaman gazetesi olması, gazetenin kadına yönelik kullanılan sıfatlarda olduğu gibi zanlı erkek için de niteleyici ifadelerden kaçıp sade ve yalın bir anlatım kullanma çabası içerisinde olduğu değerlendirilebilir.

Kadına yönelik şiddet haberlerinde şiddetin, kişisel bir çerçevede gelişen, psikolojik sorunlu, alkolik, kıskanç vb. olan bireylerden beklenen bir davranış olarak gösterilmesi,

ana akım medyanın şiddet olgusunu tek boyutlu ve toplumsal değil bireysel bir sapma gibi algıladığı şeklinde yorumlanabilir.

11. Haberlerde Sunulan Şiddetin Nedenlerine Yönelik Bulgular

Tablo 11. Haberlerde sunulan şiddetin gerekçelerinin gazetelere göre dağılımı

Haberlerde sunulan şiddetin nedenleri	CUMHURİYET		SABAH		ZAMAN	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Tecavüze uğramak	5	4,6	6	4,3	2	3,2
Eylem	2	1,8	0	0	0	0
Tacize uğramak	5	4,6	6	4,3	1	1,6
Şiddetli geçimsizlik	3	2,8	3	2,1	1	1,6
Kıskançlık	6	5,5	17	12,1	0	0
Tartışma	29	26,6	14	9,9	16	25,8
Evi terk etme	3	2,8	3	2,1	0	0
Ekonomik sorunlar	5	4,6	6	4,3	1	1,6
Ayrılma/boşanma istemi	1	0,9	16	11,3	9	14,5
Namus	7	6,4	5	3,5	5	8,1
Töre	2	1,8	1	0,7	1	1,6
Zorla evlendirme	4	3,7	14	9,9	0	0
İlişkiye zorlama	4	3,7	3	2,1	0	0
Aldatma	1	0,9	4	2,8	0	0
Toplumsal kurallara uymama	1	0,9	2	1,4	2	3,2
Gasp	3	2,8	1	0,7	2	3,2
Cinnet getirme	0	0	0	0	2	3,2
Diğer	28	25,7	40	28,4	20	32,3
Toplam	109	100	141	100	62	100

Kadına yönelik şiddetin haberlere yansıyan gerekçeleri, toplumsal cinsiyet rollerinin dayattığı ahlak anlayışının dışına çıkma sonucu yaşandığı görülmektedir. Haberlerde kadınların çoğunlukla ait olduğu toplumun yaşam kalıplarına uymadığı için sudan sebeplerle şiddete maruz kaldığı söylenebilir. Nitekim şiddetin en çok sunulan gerekçelerinden biri olan ‘tartışma’ durumunun sonucu olarak kadına adeta ‘haddini bildirme’ söz konusu olmaktadır. Kadına yönelik şiddetin gerçekleştirilme nedenleri erkeği merkeze alan, kadını ikincil bir konuma yerleştiren ve güçsüz bir duruma düşüren bir anlam taşıdığı varsayılabilir. Kadınlar evi terk etme, cinsel beklentilere karşılık vermeyi reddetme, zorla

evlendirilme vb. sorunlar karşısında hırpalanan, dayak yiyen ve en sonunda da öldürülen taraf olmaktadır.

Örneğin Zaman gazetesinden “Boşanma kavgası faciayla bitti”, “Tartıştığı eşinin boğazını kesti”, “Ayrılmak istemeyen kız arkadaşını öldürdü”; Cumhuriyet gazetesinden “Nikâhsız yaşadığı eşini pompalı tüfekle öldürdü”, “Evlenmedi diye öldürüldü”, “Başını açtı diye dayak yedi”; Sabah gazetesinden “Evini terk eden karısını falçatayla yaraladı”, “Dedikodu, koca şiddetine dönüşünce evden kaçtı” başlıklı haberler, kadına yönelik şiddetin toplumsal, kültürel ve siyasi unsurlardan oluşan arkaik yapısının üzerinin örtüldüğünü ya da görmezden gelinmeye devam ettiğini işaret etmektedir. Yanı sıra, “Katil koca ‘deli’ raporuyla yırttı” başlıklı haberiyle Sabah gazetesinin, bilimsel raporlarla zanlı erkeğin masumiyetini kanıtlamaya ve erkeğin iktidarını pekiştirmeye hizmet ettiği söylenebilir.

Ana akım medyada kadınların şiddete uğrama ya da öldürülme nedeni olarak genelde ‘ayrılma istemi’, ‘kıskançlık’ gibi gerekçelerin öne sürüldüğü belirlenmiştir (Tablo 11). İncelenen üç gazete içerisinde kadınları, yaşadıkları şiddetin nedeniyle birlikte mahkûm eden habercilik anlayışını en az sergileyen gazetenin muhafazakâr eğilimli fikir ağırlıklı Zaman gazetesi olduğu ortaya çıkmaktadır. Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinin farklı bir ideolojik görüşe ve farklı bir yayın politikaları olmalarına rağmen kadına karşı yönelen şiddetin gerekçelerini erkek bakış açısına göre belirledikleri görülmektedir. Bu gazetelerde şiddetin nedenleri olarak sunulan gerekçelerle ima edilen, erkeğin malı ve namusu olan kadının, annenin ya da kız kardeşin kendilerinden beklenen toplumsal davranış kalıplarının dışına çıkmaları halinde eril iktidar tarafından bir ‘haddini bildirme’ ve ‘toplumda yerini gösterme’ gerekçesiyle cezalandırılacağıdır.

Sonuç ve Öneriler

Toplumun olay ve olgulara yönelik reflekslerinin oluşmasında ve ileriye dönük toplumsal hafızanın şekillenmesinde medyanın rolü büyüktür. Yapılan bu çalışmada ana akım medyada yer alan ve tarafsızlığı sahip olduğu yayın politikasına, imtiyaz sahibinin ideolojisine göre belirlenen üç gazetede de kadına yönelik şiddetin, ‘erk’e karşı gelmekten kaynaklanan, dolayısıyla da kadını haddinin bildiren ve ikincilleştirilen niteliklemlerle haberleştirildiği görülmüştür. Gazetelerin, ataerkil bir ideoloji çerçevesinde kadına yönelik şiddeti, toplumsal bir sorun yerine hâkim değerleri sürdürmek için adli bir vaka olarak sınırladığı, küçük sütunlara yerleştirerek şiddetin görünmezliğinin sağlandığı, Zaman gazetesinin analizleriyle doğrulanabilir.

Değerlendirme sonucunda Gülen cemaatine yakınlığı bilinen Zaman gazetesinin İslami hassasiyetlerinin olduğu ve İslam içerisinde kurgulanan ‘kadın’ tasvirinin dışına çıkmadan ve kadına yönelik algının istikrarını sağlayarak kadına yönelik şiddeti, haberlerinde silikleştirdiği ve önemsizleştirdiği söylenebilir. Diğer gazetelere oranla cinsel şiddete en az yer veren gazete olarak dikkat çeken Zaman gazetesinin taciz, tecavüz gibi vaka-

ları ataerkil bir çerçevede değerlendirerek erkeği ele vermeyen ve cinsel şiddeti görünür kılmayan dolayısıyla kadını hâkim olan değerlere boyun eğdiren bir işlev kazandırdığı söylenebilir.

Ulusalcı/Kemalist bir çizgide olan ve kuruluşundan bu yana sol ideoloji çerçevesinde haberler yapan Cumhuriyet gazetesinin, toplumun istikrarından öte, kişisel haklara önem veren ve bu haklar zedelendiğinde kanun koyuculara ‘muhalfeftlik’ yapabilen bir gazete olduğu düşünülmektedir. Böyle bir politika benimseyen gazetenin, kadına yönelik şiddet haberlerini çoğunlukla ana akım medyanın klasik anlatım tarzıyla –öyle ki şiddete uğrayan kadın hakkında, uğradığı şiddeti haklı gösterecek sıfatlar kullanılması ve ya zanlı erkek için uyguladığı şiddeti normalleştirici sıfatlar ya da sebepler gösterilmesi, şiddet haberlerinin magazinsel bir anlatım tarzıyla sunulması vb.- sunması eleştirilebilir. Ancak bunun yanı sıra az da olsa gazetenin şiddete uğrayan ya da öldürülen kadınların davalarında etkin bir şekilde yer alan kadın sivil toplum kuruluşlarına haberlerinde sıkça yer vermesi, gazetenin kadın sorunları konusunda örgütlenebilme olanaklarını görünür kılmaya çalıştığı söylenebilir. Ayrıca haberlerinde kadının şiddete maruz kalmasının ya da öldürülmesinin nedeni olarak sıklıkla yasa ve yönetmeliklerin eksikliğini işaret etmesi noktasında gazetenin, muhalif yayın kimliği politikasının gereğini yerine getirdiği söylenebilir.

Tabloidleşen ve küreselleşen bir medya ortamında hak haberciliğinden çok kâr amaçlı haberler yapma eğiliminde olan liberal politikalara sahip gazetelerden biri olan Sabah gazetesi, kadına yönelik şiddeti, sansasyon yaratacak ve kullanılan başlık ve fotoğraflarla okurun ilgisini çekecek tarzda sunduğu görülmektedir. Gazetenin önemli görülecek derecede fazla sütun kullanarak sayfasına taşıdığı kadına yönelik şiddet ya da cinayet haberleri sunumunun kadın lehine bir olanak yaratmadığı (kullanılan başlık biçimi, ataerkil bakış açısıyla gerekçelendirilen şiddet nedenleri, magazinsel amaçlarla kullanılan fotoğraflarla vb.) görülmektedir.

Cumhuriyet, Sabah ve Zaman gazetelerinde yer alan kadına yönelik şiddet haberleri incelenerek analiz edildikten sonra elde edilen bulgular, her üç gazetenin de kadına yönelik şiddet konusunda yaptıkları haberlerde bazı kategorilerde birbirinde farklılaştığı fakat çoğunlukla birbirine benzeyen bir anlatım tarzı benimsedikleri görülmektedir. Elde edilen veriler, incelemeye alınan gazetelerin şiddet haberlerinde kadın temsilini, toplumsal alanda kadın aleyhine var olan anlamları yeniden inşa edecek ve pekiştirecek bir biçimde inşa ettiklerini ortaya koymaktadır.

Çalışmada, araştırma soruları bağlamında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

“Gazetelerde kadına yönelik şiddetin haber değeri nedir?” sorusu kapsamında elde edilen veriler değerlendirildiğinde, kadına yönelik şiddete ilişkin haberlerin yer aldığı sayfa, kapladığı alan, kullanılan fotoğrafların sayısı ve niteliği göz önünde bulundurulacak her üç gazetenin de kadına yönelik haberlere verdiği değer bakımından ciddi bir fark görülmemiştir. Haberin değerine göre yer aldığı sayfa ve kapladığı alan düşünüldüğünde

incelenen her üç gazetede de kadına yönelik şiddet haberlerinin çoğunlukla iç sayfalarda ve tek sütunla verildiği görülmektedir. Bu durum üç gazetenin de kadına yönelik şiddet olaylarını, her gün gerçekleşen ve sıradanlaşan adli/polisiye haberleri olan üçüncü sayfa haberleri sınıfına dâhil ettikleri varsayımını doğrular niteliktedir. Ancak Sabah gazetesinde söz konusu haberlerin birden fazla sütunla daha fazla yer aldığı görülmekle; fakat bu durumun, kadına yönelik şiddeti görünür kılmaya çalışmaktan ziyade gazetenin, liberal yayın kimliği çerçevesinde oluşan kitle yayıncılığı refleksleriyle okuyucunun ilgisini çekmeye ve tirajını arttırmaya çalışmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Öte yandan çalışmada gazetelerin farklı yayın politikaları fark etmeksizin ele alınan her üç gazetede de kadının ataerkil bir bakış açısıyla ele alınmaktan kurtulamadığı görülmektedir. Şiddete neden olan gerekçeleri erkek bakış açısıyla, erkeği haklı gösteren nedenlerle inşa etmesi, medyanın erk'in iktidarını sürdürmeye hizmet ettiğini göstermektedir. İncelenen gazetelerde kadına yönelik şiddet haberlerinde kullanılan fotoğraflarda kadının şiddet mağduru olarak teşhir edildiği, aciz bir konuma düşürüldüğü ayrıca kadının şiddet sonucu ya da o esnada alınan görüntülerin sansasyon yaratma niyetiyle sunulduğu düşünülmektedir. Kadının şiddet haberleri içerisinde konumlandırılma biçimine göre, kadının haklı gösterilmediği, olayın münferitleştirildiği, “her zaman ki gibi erkek şiddeti” denilerek sıradanlaştırılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.

“Gazetelerde şiddet genellikle hangi türüyle haberleştirilmektedir?” sorusuna yanıt arandığında, çalışmada gazetelerin kadına yönelik şiddeti çoğunlukla fiziksel ve öldürme boyutuna geldiğinde haberleştirdikleri ve toplumda yaşanan şiddeti dar bir çerçevede ele aldıkları görülmektedir. İkinci olarak medyaya yansıyan şiddet türünün ise cinsel şiddet olduğu belirlenmiştir. Bu durumun nedeni, medyanın haberlerini çoğunlukla insanların bilinçaltında ilgi uyandıracak konular olan cinsellik ve saldırganlık eylemleri üzerine kurgulayarak televizyonun icat edilmesiyle birlikte azalan popüleritesini artırma çabası yorumlanabilir. Oysa daha geniş bir kavrayışla kadına yönelik şiddetin psikolojik, ekonomik ve sosyal boyutunun da olduğunu görebilen ve gösterebilen haberlerin yapılması medyanın, kadına yönelik şiddetin teşhiri açısından daha sorumlu ve farkındalık yaratacak şekilde bir kazanım elde etmesini sağlayabilir. Medyanın, şiddeti evde ya da sokakta başlayıp hastanede ya da morgda biten bireysel bir adli vaka olarak sunma biçimini terk ederek; şiddetin aşama aşama gerçekleşen, toplumsal ve kültürel bir arkaikçe sahip çok yönlü bir olgu olduğunu vurgulaması gerekmektedir.

“Gazetelerde yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinde kadınlar nasıl bir imgeyle temsil edilmektedirler?” sorusuna ise “Şiddete uğramış kadınlar için kullanılan sıfatlar değerlendirildiğinde gazeteler, olumsuz ve örtülü bir şekilde kadını suçlayıcı nitelermelerde bulunarak mağdur kadını daha da mağdur konumuna düşürmektedir” şeklinde bir yanıt verilebilir. Yapılan analiz sonucunda farklı yayın politikalarına sahip olan gazetelerin mağdur konumundaki kadınlar için kullandığı hemen hemen birbirine benzer olduğu görülmektedir. Seçilen bu sıfatlar aynı zamanda şiddetin gerekçesi olarak da sunulmaktadır.

şiddetin meşrulaştırılmaya çalışıldığı varsayılabilir. Diğer yandan zanlı erkek için kullanılan ve onları haklı çıkararak tarzda toplumsal cinsiyet rolleri gereği ‘dayakçı’, ‘kıskanç’, ‘saldırgan’, ‘öfkeli’ olması gerektiğini ima eden sıfatların, erkeğin başvurduğu şiddeti meşrulaştırıcı bir boyut taşıdığı ifade edilebilir.

“İncelenen gazetelerin farklı ideolojik görüşlere sahip olması, kadına yönelik şiddet haberlerinin değerlendirilmesinde söz konusu gazeteler arasında bir değişiklik yaratıyor mu?” sorusuna, farklı yayın politikasına sahip gazetelerin kadına yönelik şiddeti haberleştirmelerinde önemli bir fark ortaya koymadıkları yanıtı verilebilir. Sabah gazetesi örnekleminde yapılan analizden hareketle liberal politikalara sahip gazetelerin kadına yönelik şiddeti sansasyonelleştirdiği ve kadın haklarından öte kâr amacını öne çıkaracak yayınlar yaptığı varsayılmaktadır.

Ana akım medya içerisinde yer alan gazetelerin ataerkil sistemin çarkına göre işlediği varsayımının, ulusalcı/Kemalist bir yayın politikasına sahip olan Cumhuriyet gazetesinin kadına yönelik şiddeti sunma hususunda farklı bir söylem geliştirmedeği noktasında geçerliliği doğrulanmaktadır. Fakat Cumhuriyet gazetesinin kadına yönelik şiddet haberlerinde kadın haklarının savunuculuğunu yapması ve yetersiz kalan kanunları eleştirmesi, diğer iki gazeteden farklı olarak sahip olduğu yayın politikası çerçevesinde hareket etmesi dolayısıyla olumlu değerlendirilmiştir.

Muhafazakâr bir yayın politikasına sahip olan Zaman gazetesinin ise, kadına yönelik şiddet konusunda yine farklı bir söylem geliştirmedeği, kendi ideolojisine uygun hareket ederek kadına yönelik şiddeti diğer gazeteler gibi her gün gelişebilecek sıradan adli vakalar olarak sıradanlaştırdığı tespit edilmiştir. Zaman gazetesinin sahip olduğu muhafazakâr çerçeveye göre, kadına yönelik şiddeti sayfalarında en az görünür kılan gazete olarak erkeğin toplum içindeki konumunu ‘muhafaza’ etmeyi sürdürdüğü çıkarımı yapılabilir.

“Kadına yönelik şiddet haberlerinde, şiddet herhangi bir nedensellik kurularak meşrulaştırılmış mıdır?” sorusu ise “İncelenen üç gazetede de kadına yönelik şiddetin gerekçeleri ataerkil bir bakış açısına göre oluşturulmuştur” şeklinde cevaplanabilir. Cevabın devamı olarak, gazetelerin farklı yayın politikalarına sahip olsalar da şiddeti gerekçelendirme biçimlerinin değişmediği görülmektedir. Haberlerde kadına yönelik olarak kullanılan ‘konsomatris’, ‘dansöz’ gibi sıfatlar kadının neden şiddete uğradığı konusunda okuyucuya peşinen bir cevap vermesini ve yargılamasını sağlamaktadır. Ayrıca haber içinde kullanılan ‘evden ayrıldığı için’, ‘ayrılmak istediği için’, ya da ‘mini etek giydiği için’ gibi nedenlerin, geleneksel bir toplum özelliğine sahip olan Türkiye’de kadının uğradığı şiddete gerekçe olarak gösterilmesi, söz konusu gazetelerin şiddeti haklılaştırdığı ve doğallaştırdığına işaret etmektedir.

Kadına yönelik şiddetin nedeni olarak ataerkil gelenekten öğrendiğini yeniden kurularak haberleştirdiği varsayılan ana akım medya organlarının, toplumun kadına nasıl ve nereden baktığını tekrardan inşa etmek yerine, toplumda kadının nasıl bir konumda olması gerektiğine dair söylemler geliştirmesi gerekmektedir. Bu nedenle kadına yönelik

şiddetin ataerkil değerlerine göre belirlenen nedenlerinin veya kadına ve erkeğe ilişkin haklılaştırıcı nitelendirmelerin haberlerde yer almaması bu amaca hizmet edebilir.

Tüm bu elde edilen veriler ışığında ideolojik görüşü ve yayın politikası ne olursa olsun gazetelerin kadına karşı yönelen şiddeti adli vakalar olarak göstermemeleri, ailenin yanında kadını da güçlendiren politikalara vurgu yapmaları, var olan yasaların uygulanıp uygulanmadığı hususunu takip etmeleri sorumlu haberciliğin gerekliliğidir. Gazetelerin haberlerini kadınlar lehine dönüşümlere öncülük edebilecek şekilde oluşturmaları sonucunda ciddi ve sorumlu gazeteciliğin inşası da mümkün olacaktır. Çalışmadan elde edilen bir sonuç olan, önemli ve politik haberlerin yer aldığı birinci sayfada kadına yönelik şiddet haberlerine yer vermeme anlayışının terk edilmesi, bu tarz haberlerin kamuoyunda önem arz etmesi açısından bir öneri olarak sunulabilir. Ayrıca sansasyon yaratmayacak şekilde birinci sayfada verilen kadına yönelik şiddet haberleri, kamuoyunda kadın sorunun görünürlüğüne artmasına ve özel olanın politik olması gerektiği kazanımının elde edilmesine hizmet edebilir.

İnsanın haberleştirilmesinde yaşanan etik sorunların kadınların haberleştirilmesinde daha da fazlalaşması, medya kuruluşlarının ideolojik çıkarlardan yalıtılmış etik kodlarını oluşturması ihtiyacının elzem olduğunu göstermektedir. 20. yy. başlarından itibaren tartışılmaya başlanan, kitle iletişim araçlarının toplumda şiddetin artışında merkezi bir etkisi olduğu görüşü bir yana dursun, medyada şiddetin, niceliğinin değil de nasıl gösterildiğinin kitleler üzerinde daha temel bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle kadına yönelik şiddetin gazetelerde sıklıkla gösterilmesinin, kadın sorununun farkındalığına hizmet edebileceği öngörülebilir; çünkü temel sorun niceliğin değil niteliğin kadına yönelik şiddet haberlerinde ataerkil kalıpları yeniden inşa etmesidir.

Öneri yerine söylemek gerekirse; haberlerde şiddet unsuru, öne çıkarılarak amaç haline gelmemeli; bunun yerine habere eklenerek toplumsal, psikolojik ya da ekonomik vs. boyutlarının gösterilmesi hususunda bir araç olmalıdır. Gerçeğin çarpıtılarak ve ‘yanlış bilinç’ oluşturularak haberleştirildiği günümüz medyasında ideolojilerin hiç bitmeyeceği bilinmekle birlikte, toplumun merkezine kadını ya da erkeği değil insanı yerleştiren bir habercilik anlayışının geliştirilmesi için habere eleştirel bakıldığı değil de haberin eleştirel baktığı bir vizyon gerekmektedir.

Kaynakça

- Akkanat, S. (2011). Şiddet ve İktidar: Şiddetin ‘Meşruiyeti’nden ‘Meşruiyet’in Şiddetine. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktaş, A. M. (2007). “Aile İçi Şiddet”. Doğu-Batı Dergisi. 43,88-9.
- Arıkan, Ç. (1987). “Sosyal Hizmetler Açısından Şiddet ve Bir Türü Olarak Evlilikte Kadına Yönelik Şiddet”. H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi, 5,1-2.

- Asımgil, S. (1998). *Dilara*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Beauvoir, S. (2010). *Kadın “İkinci Cins”*, Evlilik Çağı. (Çev. Bertan Onaran). İstanbul: PAyel Yayınları.
- Berktaş, F. (2000). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın/Hristiyanlıkta ve İslamiyet’te Kadının Statüsüne Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal Cinsiyet “Bize Yüklenen Roller”*. (Çev. Kader Ay). İstanbul: Kadın Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. (Çev. Cem Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çakı, S. (2010). “Mekânın Kadınlar Açısından Kurgulanışına Kuramsal ve Tarihsel Süreç İçinden Bakmak”. Ayşen Akpınar, Gönül Bakay, Handan Dedehayır (Ed.). *Kadın ve Mekan*, (ss. 133-149), İstanbul Turkuvaz Yayıncılık.
- Delaney, C. (2001). *Tohum ve Toprak*. İstanbul: İletişim Yayınlar.
- Demirer, T. (2011). “Ve Kadınlar...” Sibel Özbudun, Cahide Sarı, Temel Demirer (Ed.). *Liberalizm/Muhafazakârlık Kıskaçında Kadın*. (ss. 102-131), İstanbul: Kaldıraç Yayınevi.
- Direk, Z. (2012). “Judilt Butler: Toplumsal Cinsiyet ve Bedenin Maddeleşmesi”. Zeynep Direk (Ed.) *Cinsiyetli Olmak*. (ss. 67-84), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi Kuramsal ve Pratik Bilgiler*, Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Göle, N. (1994/2011). *Modern Mahrem*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Habermas, J. (1997). *Kamusal Yaşamın Yapısal Dönüşümü*. (Çev. Tanıl Bora, Mithat Sancar). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kaya, R. (2009). *İktidar Yumağı: Medya-Sermaye-Devlet*. Ankara: İmge Yayınları.
- Korkut, O.F., W. Owen D. (2008). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: KSGM.
- Mavioğlu, E. (2012). *Cenderedeki Medya Tenceredeki Gazeteci*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Merçil, İ. (2012). “İslam ve Feminizm”. Zeynep Direk (Ed.) *Cinsiyetli Olmak*. (ss. 106-118), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Öğülmüş, S. (1991). *İçerik Analizi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Ankara, 24/1, s:213-228.
- Özbudun, S. (2011). “Serbest Piyasa Kadınları Neden Özgürleştirmez”. Sibel Özbudun, Cahide Sarı, Temel Demirer (Ed.). *Liberalizm/Muhafazakârlık Kıskaçında Kadın*. İstanbul: Kaldıraç Yayınevi.
- Özer, Ö. (2010). *Medyada Şiddet Kültürü*. İstanbul: Literatürk Yayınevi.

- Özer, Ö. Ve Üçer, N. S. (2010). *Güldünya Tören Örneğinde Töre Cinayetleri*. İstanbul: Literatürk Yayınevi.
- Rahte, E. Ç. (2010). “Aile İçi Şiddet ve Medya: Gündüz Kuşağı Televizyonunda Şiddetin Görünürlüğü ve Yeniden Üretimi”. *İletişim Dergisi*. 30, 6-7.
- Şahingeri, N. A. (2006). *Modernizm ve İslamiyet’in Kadın Anlayışlarının Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Şimşek, L. (2000). *Günümüz Basımında Kadınlar*. İstanbul: Alt Kitap.
- Taşlıçukur, Ç. (2009). *Namus Bahaneli Cinayetlerin Türkiye’deki Basında Haber Olarak Yapılandırılışının Analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tez.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, M. (2011). “Feminizmin Kadın Algısında Beden İmgesi ve Din”. Kadir Canatan (Ed.), *Beden Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Tezcan, S. (2010). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: KSGM.
- Williams, R. (2007). *Anahtar Sözcükler*. (Çev. S. Kılıç). İstanbul: İletişim Yayınları.
- www.milliyet.com.tr. “Meclis’te Kadın Sayısı Arttı”. Erişim Tarihi: 31 Temmuz 2013.
<http://siyaset.milliyet.com.tr/meclis-te-kadin-sayisiartti/siyasetdetay/13.06.2011/1401764/default.htm>.
- Yaktıl Oğuz, G. (2010). *Erkek Egemen Toplumda Gücün Kanıtı: Kadına Yönelik Şiddet ve Medyadaki Kanıtı*. (ss. 433-450). Ömer Özer (Ed.). İstanbul: Literatürk Yayınevi.